

เอกสารวิชาการ

Academic Focus

ที่มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ISSN 2287-0520

ดาวน์โหลดเอกสารได้จาก <http://www.parliament.go.th/library>

Academic Focus

ตุลาคม 2561

สารบัญ

- บทนำ 1
- ที่มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง 2
- ที่มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ 5
- ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบระบบจัดสรรปันส่วนผสม 14
- บทสรุปและความเห็นของผู้ศึกษา 16
- บรรณานุกรม 18

เอกสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์

สำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

<https://www.parliament.go.th/library>

ที่มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดที่มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเหมือนกับการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แต่ก็มี ความแตกต่างในจำนวนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง กล่าวคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้มีจำนวน 400 คน และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กำหนดให้มีจำนวน 400 คน ต่อมาได้มีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) พุทธศักราช 2554 กำหนดให้มี 375 คน แต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้มีจำนวน 350 คน

ส่วนจำนวนและที่มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้มีจำนวน 100 คน และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กำหนดให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนจำนวน 80 คน ต่อมาได้มีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) พุทธศักราช 2554 กำหนดให้มีจำนวน 125 คน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรง กล่าวคือผู้มีสิทธิเลือกตั้งใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งที่พรรคการเมืองจัดทำขึ้น

โดยใช้บัตรเลือกตั้งหนึ่งใบแยกต่างหากจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งซึ่งแตกต่างกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้มีจำนวน 150 คน ซึ่งมาจากการนำคะแนนที่ได้รับจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งทุกเขตมาคำนวณหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ

ในที่นี้จะได้กล่าวถึงจำนวนและที่มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยมาตรา 83 ได้กำหนดให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 500 คน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน 350 คน และมาจากบัญชีรายชื่อจำนวน 150 คน โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและแบบบัญชีรายชื่อมีที่มา ดังนี้

1. ที่มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ โดยให้แต่ละเขตเลือกตั้งมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เขตละหนึ่งคนและผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งได้คนละหนึ่งคะแนน และจะลงคะแนนเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใด หรือจะลงคะแนนไม่เลือกผู้ใดเลยก็ได้ ซึ่งผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับคะแนนสูงสุดและมีคะแนนสูงกว่าคะแนนเสียงที่ไม่เลือกผู้ใดเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง โดยพรรคการเมืองจะส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งให้ครบทุกเขตเลือกตั้งหรือไม่ก็ได้

สำหรับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งของแต่ละจังหวัดจะพึงมีและจำนวนเขตเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งของแต่ละจังหวัดเป็นไปตามประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งของแต่ละจังหวัดจะพึงมีและจำนวนเขตเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งของแต่ละจังหวัด โดยจำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักร ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2560 มีจำนวน 66,188,503 คน ซึ่งโดยเฉลี่ยจำนวนราษฎร 189,110 คน ต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน

ตาราง จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและเขตเลือกตั้งของแต่ละจังหวัด มีดังนี้

ลำดับที่	จังหวัด	จำนวนราษฎร	จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	จำนวนเขตเลือกตั้ง
1	กรุงเทพมหานคร	5,682,415	30	30
2	กระบี่	469,769	2	2
3	กาญจนบุรี	887,979	5	5
4	กาฬสินธุ์	986,005	5	5
5	กำแพงเพชร	729,133	4	4
6	ขอนแก่น	1,805,910	10	10
7	จันทบุรี	534,459	3	3
8	ฉะเชิงเทรา	709,889	4	4

ลำดับ ที่	จังหวัด	จำนวนราษฎร	จำนวนสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร	จำนวน เขตเลือกตั้ง
9	ชลบุรี	1,509,125	8	8
10	ชัยนาท	329,722	2	2
11	ชัยภูมิ	1,139,356	6	6
12	ชุมพร	509,650	3	3
13	เชียงราย	1,287,615	7	7
14	เชียงใหม่	1,746,840	9	9
15	ตรัง	643,072	3	3
16	ตราด	229,649	1	1
17	ตาก	644,267	3	3
18	นครนายก	259,342	1	1
19	นครปฐม	911,492	5	5
20	นครพนม	718,028	4	4
21	นครราชสีมา	2,639,226	14	14
22	นครศรีธรรมราช	1,557,482	8	8
23	นครสวรรค์	1,065,334	6	6
24	นนทบุรี	1,229,735	6	6
25	นราธิวาส	796,239	4	4
26	น่าน	479,838	3	3
27	บึงกาฬ	423,032	2	2
28	บุรีรัมย์	1,591,905	8	8
29	ปทุมธานี	1,129,115	6	6
30	ประจวบคีรีขันธ์	543,979	3	3
31	ปราจีนบุรี	487,544	3	3
32	ปัตตานี	709,796	4	4
33	พระนครศรีอยุธยา	813,852	4	4
34	พะเยา	477,100	3	3
35	พังงา	267,491	1	1
36	พัทลุง	524,857	3	3
37	พิจิตร	541,868	3	3
38	พิษณุโลก	865,368	5	5

ลำดับ ที่	จังหวัด	จำนวนราษฎร	จำนวนสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร	จำนวน เขตเลือกตั้ง
39	เพชรบุรี	482,375	3	3
40	เพชรบูรณ์	995,331	5	5
41	แพร่	447,564	2	2
42	ภูเก็ต	402,017	2	2
43	มหาสารคาม	963,072	5	5
44	มุกดาหาร	350,782	2	2
45	แม่ฮ่องสอน	279,088	1	1
46	ยโสธร	539,542	3	3
47	ยะลา	527,295	3	3
48	ร้อยเอ็ด	1,307,911	7	7
49	ระนอง	190,399	1	1
50	ระยอง	711,236	4	4
51	ราชบุรี	871,714	5	5
52	ลพบุรี	757,273	4	4
53	ลำปาง	746,547	4	4
54	ลำพูน	405,918	2	2
55	เลย	641,666	3	3
56	ศรีสะเกษ	1,472,031	8	8
57	สกลนคร	1,149,472	6	6
58	สงขลา	1,424,230	8	8
59	สตูล	319,700	2	2
60	สมุทรปราการ	1,310,766	7	7
61	สมุทรสงคราม	193,902	1	1
62	สมุทรสาคร	568,465	3	3
63	สระแก้ว	561,938	3	3
64	สระบุรี	642,040	3	3
65	สิงห์บุรี	210,088	1	1
66	สุโขทัย	599,319	3	3
67	สุพรรณบุรี	852,003	4	4
68	สุราษฎร์ธานี	1,057,581	6	6

ลำดับ ที่	จังหวัด	จำนวนราษฎร	จำนวนสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร	จำนวน เขตเลือกตั้ง
69	สุรินทร์	1,397,180	7	7
70	หนองคาย	521,886	3	3
71	หนองบัวลำภู	511,641	3	3
72	อ่างทอง	281,187	1	1
73	อำนาจเจริญ	378,107	2	2
74	อุดรธานี	1,583,092	8	8
75	อุดรดิตถ์	457,092	2	2
76	อุทัยธานี	329,942	2	2
77	อุบลราชธานี	1,869,633	10	10
รวม		66,188,503	350	350

ที่มา: ประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งของแต่ละจังหวัดจะมีและจำนวนเขตเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งของแต่ละจังหวัด

2. ที่มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ

พรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งแล้ว ให้มีสิทธิส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อได้ การส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ ให้พรรคการเมืองจัดทำบัญชีรายชื่อพรรคละหนึ่งบัญชี โดยผู้สมัครรับเลือกตั้งของแต่ละพรรคการเมืองต้องไม่ซ้ำกัน และไม่ซ้ำกับรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง โดยส่งบัญชีรายชื่อดังกล่าวให้คณะกรรมการการเลือกตั้งก่อนปิดการรับสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง และการจัดทำบัญชีรายชื่อดังกล่าวต้องให้สมาชิกของพรรคการเมืองมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วย โดยต้องคำนึงถึงผู้สมัครรับเลือกตั้งจากภูมิภาคต่าง ๆ และความเท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิงตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 90

สำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะไม่มีสิทธิเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ แต่จะนำคะแนนจากการที่มีสิทธิเลือกตั้งได้ลงคะแนนเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งมาคำนวณ ดังนี้

1. นำคะแนนรวมทั้งประเทศที่พรรคการเมืองทุกพรรคที่ส่งผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อได้รับจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเพื่อหาจำนวนคะแนนโดยเฉลี่ยต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อหนึ่งคน

2. คำนวณหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมือง

การคำนวณหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมือง

ในการเลือกตั้งทั่วไป ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งได้เมื่อตรวจสอบเบื้องต้นแล้วมีเหตุอันควรเชื่อว่า ผลการเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และมีจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละเก้าสิบห้าของเขตเลือกตั้งทั้งหมด ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ต้องตรวจสอบเบื้องต้นและประกาศผลการเลือกตั้งให้แล้วเสร็จโดยเร็ว แต่ต้องไม่ช้ากว่าหกสิบวันนับแต่วันเลือกตั้ง ดังนั้น การคำนวณหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมือง จึงมีการคำนวณหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมือง 2 กรณี ดังนี้

1) กรณีที่มีการประกาศผลการเลือกตั้งครบทุกเขตเลือกตั้งแล้ว ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 มาตรา 128 บัญญัติว่า

“ในกรณีที่มีการประกาศผลการเลือกตั้งครบทุกเขตเลือกตั้งแล้ว การคำนวณหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อจะพึงได้รับให้คำนวณตามวิธีการดังต่อไปนี้ โดยในกรณีที่มีเศษให้ใช้ทศนิยมสี่ตำแหน่ง

(1) นำคะแนนรวมทั้งประเทศที่พรรคการเมืองทุกพรรคที่ส่งผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อได้รับจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งหารด้วยห้าร้อยอันเป็นจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎร

(2) นำผลลัพธ์ตาม (1) ไปหารจำนวนคะแนนรวมทั้งประเทศของพรรคการเมืองแต่ละพรรคที่ได้รับจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งทุกเขต จำนวนที่ได้รับให้ถือเป็นจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคการเมืองนั้นจะพึงมีได้เบื้องต้น และเมื่อได้คำนวณตาม (5) (6) หรือ (7) ถ้ามีแล้ว จึงให้ถือว่าเป็นจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคการเมืองนั้นจะพึงมีได้

(3) นำจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคการเมืองจะพึงมีได้ตาม (2) ลบด้วยจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งทั้งหมดที่พรรคการเมืองนั้นได้รับเลือกตั้งในทุกเขตเลือกตั้ง ผลลัพธ์คือจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองนั้นจะได้รับเบื้องต้น

(4) ภายใต้บังคับ (5) ให้จัดสรรจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองจะได้รับให้ครบหนึ่งร้อยห้าสิบคน โดยจัดสรรให้พรรคการเมืองตามผลลัพธ์ตาม (3) เป็นจำนวนเต็มก่อนหากยังไม่ครบจำนวนหนึ่งร้อยห้าสิบคน ให้พรรคการเมืองที่มีเศษจากการคำนวณมากที่สุดได้รับการจัดสรรจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อเพิ่มอีกหนึ่งคนตามลำดับจนครบจำนวนหนึ่งร้อยห้าสิบคนในกรณีมีเศษเท่ากัน ให้ดำเนินการตาม (6)

(5) ถ้าพรรคการเมืองใดมีผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเท่ากับหรือสูงกว่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคการเมืองนั้นจะพึงมีได้ตาม (6) ให้พรรคการเมืองนั้นมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามจำนวนที่ได้รับจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง และไม่มีสิทธิได้รับการจัดสรรสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ และให้นำจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อทั้งหมดไปจัดสรรให้แก่พรรคการเมืองที่มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งต่ำกว่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคการเมืองนั้นจะพึงมีได้ตาม (2) ตามอัตราส่วน แต่ต้องไม่มีผลให้พรรคการเมืองใดดังกล่าวมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเกินจำนวนที่จะพึงมีได้ตาม (2)

(6) ในการจัดสรรตาม (5) แล้วปรากฏว่ายังจัดสรรจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อไม่ครบหนึ่งร้อยห้าสิบคน ให้พรรคการเมืองที่มีเศษจากการคำนวณมากที่สุดได้รับการจัดสรรจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อเพิ่มอีกหนึ่งคนตามลำดับจนครบจำนวนหนึ่งร้อยห้าสิบคน กรณีที่เศษที่เหลือของแต่ละพรรคการเมืองเท่ากันจนทำให้ไม่สามารถจัดสรรสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อได้ครบ

จำนวนหนึ่งร้อยห้าสิบคน ให้นำค่าเฉลี่ยคะแนนของแต่ละพรรคการเมืองต่อจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พึงมีหนึ่งคนมาพิจารณา โดยหากพรรคการเมืองใดมีค่าเฉลี่ยคะแนนของพรรคการเมืองต่อจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พึงมีหนึ่งคนมากกว่าพรรคการเมืองอื่น ให้พรรคการเมืองนั้นมีสิทธิได้รับการจัดสรรสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อเพิ่มอีกหนึ่งคน และหากยังมีจำนวนค่าเฉลี่ยดังกล่าวเท่ากันอีก ให้ใช้วิธีจับสลาก

(7) ในกรณีที่เมื่อคำนวณตาม (5) แล้วปรากฏว่าพรรคการเมืองทุกพรรคได้รับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อรวมกันแล้วเกินหนึ่งร้อยห้าสิบคน ให้ดำเนินการคำนวณปรับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อใหม่โดยคำนวณตามอัตราส่วนที่ทุกพรรคจะได้รับการจัดสรรจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อซึ่งเมื่อรวมแล้วไม่เกินหนึ่งร้อยห้าสิบคน โดยให้นำจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมืองจะได้รับคูณด้วยหนึ่งร้อยห้าสิบหารด้วยผลบวกของหนึ่งร้อยห้าสิบกับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อที่เกินจำนวนหนึ่งร้อยห้าสิบ และให้นำ (4) มาใช้ในการคำนวณด้วยโดยอนุโลม

(8) เมื่อได้จำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมืองแล้ว ให้ผู้สมัครตามลำดับหมายเลขในบัญชีรายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้นเป็นผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ในกรณีที่ผู้สมัครแบบแบ่งเขตเลือกตั้งตายภายหลังวันปิดรับสมัครรับเลือกตั้งแต่ก่อนเวลาปิดการลงคะแนนในวันเลือกตั้ง ให้นำคะแนนที่มีผู้ลงคะแนนให้ มาคำนวณตาม (1) และ (2) ด้วย

ทั้งนี้ การดำเนินการตาม (1) ถึง (8) ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนด”

2) กรณีที่มีการประกาศผลการเลือกตั้งยังไม่ครบทุกเขตเลือกตั้ง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 มาตรา 129 บัญญัติว่า

“ในกรณีที่มีการประกาศผลการเลือกตั้งยังไม่ครบทุกเขต แต่มีจำนวนถึงร้อยละเก้าสิบห้าของเขตเลือกตั้งทั้งหมดแล้ว ให้ดำเนินการคำนวณหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อที่จะจัดสรรให้พรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อ โดยวิธีการดังต่อไปนี้

(1) นำจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งที่จะประกาศผลการเลือกตั้งหารด้วยสามร้อยห้าสิบอันเป็นจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งทั้งหมด

(2) นำผลลัพธ์ตาม (1) คูณด้วยห้าร้อยอันเป็นจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎร ผลลัพธ์ที่ได้คือจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะประกาศผลทั้งหมด โดยให้ถือเอาเฉพาะจำนวนเต็ม

(3) นำผลลัพธ์ตาม (2) มาหักออกด้วยจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งที่จะประกาศผลการเลือกตั้ง ผลลัพธ์ที่ได้คือจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อที่จะจัดสรรให้พรรคการเมือง

เมื่อได้ผลลัพธ์ตามวรรคหนึ่งแล้วให้นำมาคำนวณตามวิธีการที่กำหนดไว้ในมาตรา 128 เพื่อจัดสรรจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อให้แต่ละพรรคการเมือง เว้นแต่เป็นกรณีตามมาตรา 128 (7) จำนวนหนึ่งร้อยห้าสิบ ให้เปลี่ยนเป็นจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อที่จะจัดสรรตามวรรคหนึ่ง

เมื่อมีการประกาศผลการเลือกตั้งเพิ่มขึ้น ให้ดำเนินการคำนวณตามวิธีตามวรรคหนึ่งและวรรคสองใหม่ และจัดสรรจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อให้ถูกต้องตรงตามผลการคำนวณนั้น ทุกครั้งที่มีการประกาศผลการเลือกตั้งเพิ่มขึ้น เว้นแต่จะพ้นเวลาหนึ่งปีนับแต่วันเลือกตั้งทั่วไป

ในกรณีที่การคำนวณใหม่ตามมาตรานี้ทำให้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองใดลดลง ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้นในลำดับท้ายตามลำดับพันจากตำแหน่ง

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองผู้ใดต้องพ้นจากตำแหน่งตามวรรคสี่ ให้ถือว่าผู้นั้นยังคงเป็นผู้สมัครตามลำดับหมายเลขเดิมในบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้น”

ภาพที่ 1 การคำนวณหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อในกรณีที่มีการประกาศผลการเลือกตั้งครบทุกเขตเลือกตั้งแล้ว ดังนี้

X คือ คะแนนรวมทั้งประเทศที่พรรคการเมืองทุกพรรคที่ส่งผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อและได้รับจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง

500 คือ จำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎร

Y คือ ผลลัพธ์ กล่าวคือ จำนวนคะแนนต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อหนึ่งคน

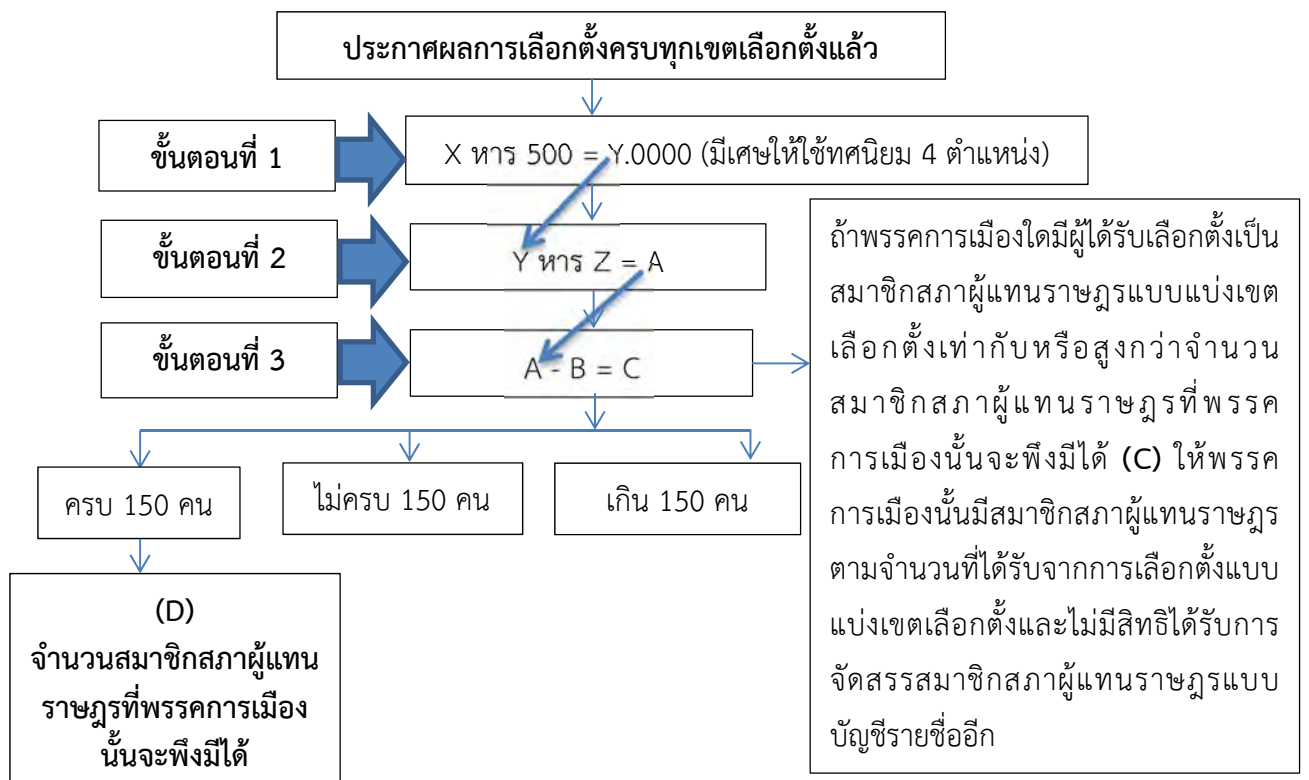
Z คือ จำนวนคะแนนรวมทั้งประเทศของพรรคการเมืองแต่ละพรรคที่ได้รับจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งทุกเขต

A คือ จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคการเมืองนั้นจะพึงมีได้เบื้องต้น

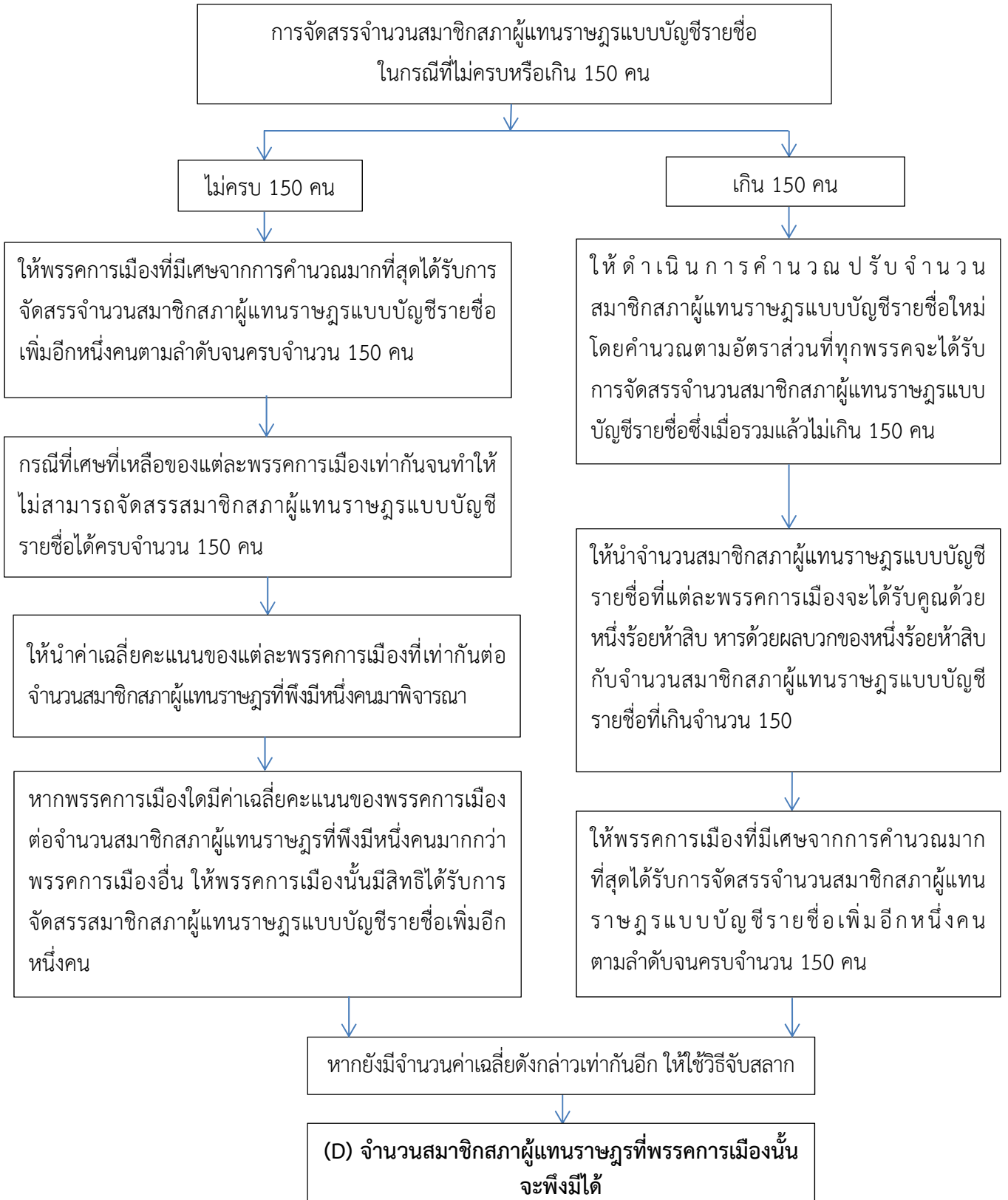
B คือ จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งทั้งหมดที่พรรคการเมืองนั้นได้รับเลือกตั้งในทุกเขตเลือกตั้ง

C คือ ผลลัพธ์ กล่าวคือ จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองนั้นจะได้รับเบื้องต้น

D คือ จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคการเมืองนั้นจะพึงมีได้

ภาพที่ 2 การคำนวณหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อในกรณีที่มีการประกาศผลการเลือกตั้งครบทุกเขตเลือกตั้งแล้ว (ต่อ)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากฎหมายจะกำหนดให้นำคะแนนของแต่ละพรรคการเมืองที่ได้รับจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งทั้งประเทศมารวมคำนวณเพื่อหาจำนวนเฉลี่ยต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ แต่คะแนนของบางพรรคการเมืองอาจไม่สามารถนำมาใช้ในการคำนวณหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองตนได้หากมีกรณี ดังนี้

1. คะแนนรวมทั้งประเทศของพรรคการเมืองใดที่ได้รับจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งทุกเขตน้อยกว่าจำนวนคะแนนต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อหนึ่งคน

2. คะแนนที่พรรคการเมืองใดมีผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเท่ากับหรือสูงกว่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคการเมืองนั้นจะพึงมีได้

สำหรับการคำนวณหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมืองจะพึงมีได้มาจากคะแนนรวมทั้งประเทศของพรรคการเมืองแต่ละพรรคที่ได้รับจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งทุกเขตย่อมแสดงว่าคะแนนของผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและจำนวนสมาชิกผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจึงเป็นตัวแปรสำคัญในการคำนวณหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อที่แต่ละพรรคการเมืองจะพึงมีได้

คะแนนที่นำมาคำนวณหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ มีดังนี้

1) คะแนนที่พรรคการเมืองส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อทั้งประเทศรวมกัน

2) ในกรณีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใดตายภายหลังวันปิดรับสมัครเลือกตั้งแต่ก่อนเวลาปิดการลงคะแนนในวันเลือกตั้ง ให้นำคะแนนที่มีผู้ลงคะแนนมารวมคำนวณด้วย

ในกรณีมีการคำนวณใหม่ทำให้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองใดลดลง ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้นในลำดับท้ายตามลำดับพันจากตำแหน่ง และให้ถือว่าผู้นั้นยังคงเป็นผู้สมัครตามลำดับหมายเลขเดิมในบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 มาตรา 129 วรรคสี่และวรรคห้า และมาตรา 131 วรรคหนึ่งและวรรคสอง

คะแนนที่มีให้นำมาคำนวณหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ มีดังนี้

1) ในกรณีที่มีการเลือกตั้งใหม่ในบางเขตหรือบางหน่วยเลือกตั้ง ก่อนประกาศผลการเลือกตั้งหรือการเลือกตั้งยังไม่แล้วเสร็จ

ในการเลือกตั้งทั่วไป ถ้าต้องมีการเลือกตั้งใหม่ในบางเขตหรือบางหน่วยเลือกตั้ง ก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง หรือการเลือกตั้งยังไม่แล้วเสร็จ มิให้นำผลคะแนนของการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่เป็นเหตุดังกล่าวมาคำนวณเพื่อหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่แต่ละพรรคการเมืองพึงมีและจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อที่แต่ละพรรคการเมืองพึงได้รับตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 มาตรา 130 เช่น

1.1 เหตุที่ไม่ให้นำคะแนนไปใช้ในการคำนวณ

1.1.1 ก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง หากเห็นว่าผู้สมัครผู้ใดไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเนื่องจากขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งและผู้สมัครผู้นั้นได้คะแนนอยู่ในลำดับที่จะได้รับการเลือกตั้ง ให้มีคำสั่งยกเลิกการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นและส่งให้ดำเนินการเลือกตั้งใหม่ ในกรณีนี้มิให้นำคะแนนที่ผู้สมัครแต่ละคนได้รับไปใช้ในการคำนวณตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 มาตรา 53 วรรคหนึ่ง

1.1.2 ก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง หากเห็นว่าผู้สมัครผู้ใดไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเนื่องจากขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งและผู้สมัครผู้นั้นได้คะแนนไม่อยู่ในลำดับที่จะได้รับการเลือกตั้ง มิให้นำคะแนนที่ผู้สมัครนั้นได้รับไปใช้ในการคำนวณตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 มาตรา 53 วรรคสอง

1.1.3 เขตเลือกตั้งที่ไม่มีผู้สมัครรายใดได้รับคะแนนเสียงมากกว่าคะแนนเสียงที่ไม่เลือกผู้ใดเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งนั้น ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ และมีให้นำคะแนนของผู้สมัครแต่ละคนที่ได้รับจากการเลือกตั้งครั้งก่อนไปใช้ในการคำนวณหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 มาตรา 126 วรรคหนึ่ง

1.1.4 ก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งสืบสวนหรือไต่สวนแล้วเห็นว่ามิหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้สมัครผู้ใดกระทำการอันเป็นเหตุให้การเลือกตั้งนั้นมีได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม หรือมิหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้สมัครผู้ใดก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำ สนับสนุน หรือรู้เห็นเป็นใจให้บุคคลอื่นกระทำการดังกล่าว หรือรู้ว่ามีกระทำความดังกล่าวแล้วไม่ดำเนินการเพื่อระงับการกระทำนั้น ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครที่กระทำการเช่นนั้นทุกรายไว้เป็นการชั่วคราวเป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่ง และในกรณีที่ผู้นั้นได้คะแนนอยู่ในลำดับที่จะได้รับการเลือกตั้ง ให้สั่งยกเลิกการเลือกตั้งและให้มีการเลือกตั้งใหม่ โดยมีให้นำคะแนนที่ได้รับจากการเลือกตั้งที่เป็นเหตุให้มีการเลือกตั้งใหม่มารวมคำนวณด้วยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 มาตรา 130 วรรคสอง ประกอบมาตรา 132

1.2 เหตุที่ให้มีการเลือกตั้งใหม่

1.2.1 กรณีมีเหตุจำเป็นเฉพาะพื้นที่ทำให้ไม่สามารถดำเนินการรับสมัครรับเลือกตั้งได้ เนื่องจากเกิดจลาจล อุทกภัย อัคคีภัย เหตุสุดวิสัย หรือเหตุจำเป็นอื่น ในเขตเลือกตั้งให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจประกาศกำหนดวันลงคะแนนเลือกตั้งก่อนวันเลือกตั้งเฉพาะในเขตเลือกตั้งนั้นใหม่ และหากในกรณีมีเหตุดังกล่าวสองครั้งติดต่อกัน ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งมอบหมายสั่งงดการออกเสียงลงคะแนนสำหรับการออกเสียงลงคะแนนก่อนวันเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งหรือนอกเขตเลือกตั้งหรือการออกเสียงลงคะแนนนอกราชอาณาจักรในเขตเลือกตั้งนั้นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 มาตรา 115

1.2.2 เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับรายงานผลการนับคะแนนแล้ว ถ้าปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม คณะกรรมการการเลือกตั้งจะงดการประกาศผลการเลือกตั้งและจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ในหน่วยเลือกตั้งใดหน่วยเลือกตั้งหนึ่งหรือทุกหน่วยเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นก็ได้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 มาตรา 124

1.3 เหตุให้มีการออกเสียงลงคะแนนใหม่

1.3.1 ในกรณีที่การออกเสียงลงคะแนนในหน่วยเลือกตั้งแห่งใด ไม่สามารถกระทำได้เนื่องจากเกิดจลาจล อุทกภัย อัคคีภัย เหตุสุดวิสัย หรือเหตุจำเป็นอย่างอื่น ถ้าเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นก่อนวันเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งกำหนดที่เลือกตั้งใหม่ที่มีสิทธิเลือกตั้งสามารถไปลงคะแนนเลือกตั้งได้โดยสะดวก แต่ถ้าไม่อาจกำหนดที่เลือกตั้งใหม่ได้ ให้ประกาศงดลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งนั้น แล้วรายงานต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยเร็ว ในกรณีที่เหตุดังกล่าวเกิดขึ้นในวันเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งหรือคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งประกาศงดลงคะแนนในหน่วยเลือกตั้งนั้น แล้วรายงานต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยเร็ว และเมื่อได้รับรายงาน ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาและกำหนดวันลงคะแนนใหม่ในหน่วยเลือกตั้งนั้นหรือมีคำสั่งเป็นอย่างอื่นเพื่อประโยชน์แห่งความสุจริตและเที่ยงธรรมในการเลือกตั้งโดยเร็วตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 มาตรา 102

1.3.2 ในกรณีที่การนับคะแนน ณ ที่เลือกตั้งใดไม่สามารถกระทำได้หรือไม่สามารถนับคะแนนได้จนเสร็จสิ้น อันเนื่องจากเกิดจลาจล อุทกภัย อัคคีภัย เหตุสุดวิสัย หรือเหตุจำเป็นอย่างอื่นหรือด้วยความจำเป็นตามสภาพที่อาจมีผลต่อความปลอดภัย ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งประกาศงดการนับคะแนนสำหรับหน่วยเลือกตั้งนั้น แล้วรายงานต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งเพื่อกำหนดวัน เวลา และสถานที่นับคะแนนต่อไปโดยเร็ว และรายงานผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดและคณะกรรมการการเลือกตั้งทราบโดยเร็ว ในกรณีมีเหตุอันสมควรคณะกรรมการการเลือกตั้งจะเปลี่ยนแปลงกำหนดวัน เวลา และสถานที่ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งกำหนดไว้ก็ได้ และเมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งได้รับรายงานแล้วพบว่ามิบัตรเลือกตั้งที่ได้มีการออกเสียงลงคะแนนแล้วชำรุดหรือสูญหาย ให้รายงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อพิจารณาสั่งให้มีการออกเสียงลงคะแนนใหม่ในหน่วยเลือกตั้งนั้นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 มาตรา 121

1.3.3 ในกรณีที่ผลการนับคะแนนปรากฏว่าจำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งไม่ตรงกับจำนวนบัตรเลือกตั้งที่ใช้ออกเสียงลงคะแนน ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งดำเนินการตรวจสอบความถูกต้อง หากยังไม่ตรงกันอีกให้รายงานพร้อมเหตุผลต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อพิจารณาสั่งให้ออกเสียงลงคะแนนใหม่ในหน่วยเลือกตั้งนั้น พร้อมทั้งแจ้งให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งทราบ และนำส่งหีบบัตรเลือกตั้งพร้อมวัสดุอุปกรณ์การเลือกตั้งแก่คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งหรือ

ผู้ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งมอบหมายตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 มาตรา 122

1.4 เหตุที่ทำให้มีการนับคะแนนใหม่

1.4.1 ในกรณีที่ผลการนับคะแนนปรากฏว่าจำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งไม่ตรงกับจำนวนบัตรเลือกตั้งที่ใช้ออกเสียงลงคะแนน ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งดำเนินการตรวจสอบความถูกต้อง หากยังไม่ตรงกันอีกให้รายงานพร้อมเหตุผลต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อพิจารณาสั่งให้มีการนับคะแนนใหม่ในหน่วยเลือกตั้งนั้น พร้อมทั้งแจ้งให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งทราบ และนำส่งหีบบัตรเลือกตั้งพร้อมวัสดุอุปกรณ์การเลือกตั้งแก่คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งหรือผู้ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งมอบหมายตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 มาตรา 122

1.4.2 เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับรายงานผลการนับคะแนนแล้ว ถ้าปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดมีการนับคะแนนเป็นไปโดยไม่ถูกต้อง คณะกรรมการการเลือกตั้งจะงดการประกาศผลการเลือกตั้งและจัดให้มีการนับคะแนนใหม่ในหน่วยเลือกตั้งใดหน่วยเลือกตั้งหนึ่งหรือทุกหน่วยเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 มาตรา 124

2) ภายหลังประกาศผลการเลือกตั้งและภายในหนึ่งปีหลังจากวันเลือกตั้งอันเป็นการเลือกตั้งทั่วไป

1. ผู้สมัครที่เป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง เมื่อตรวจสอบพบว่าเป็นผู้ไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเนื่องจากขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย ถ้ามีเหตุดังกล่าวให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งยกเลิกการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นและสั่งให้ดำเนินการเลือกตั้งใหม่ ในกรณีนี้ มิให้นำคะแนนที่ผู้สมัครแต่ละคนได้รับไปใช้ในการคำนวณตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 มาตรา 54 วรรคหนึ่ง

2. ผู้สมัครที่เป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง เมื่อตรวจสอบพบว่าเป็นผู้ไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเนื่องจากขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หากผู้สมัครผู้นั้นรู้อยู่แล้วว่าตนเป็นผู้ไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งแล้วปกปิดหรือไม่แจ้งข้อความจริงนั้น ให้ถือว่าการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย ถ้ามีเหตุดังกล่าวให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งยกเลิกการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นและสั่งให้ดำเนินการเลือกตั้งใหม่ ในกรณีนี้ มิให้นำคะแนนที่ผู้สมัครแต่ละคนได้รับไปใช้ในการคำนวณตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 มาตรา 54 วรรคสอง

3. ถ้าต้องมีการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งใดขึ้นใหม่ เพราะเหตุที่การเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และผู้สมัครนั้นได้รับการเลือกตั้ง ให้คำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อใหม่ โดยมีให้นำคะแนนที่ได้รับจากการเลือกตั้งที่เป็นเหตุให้มีการเลือกตั้งใหม่มารวมคำนวณ

ด้วยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 มาตรา 131 วรรคหนึ่ง

4. หากปรากฏว่าผู้สมัครผู้ใดกระทำการอันถือว่าการทุจริตในการเลือกตั้ง และผู้นั้นไม่ได้รับการเลือกตั้ง หากมีการนำคะแนนที่ผู้สมัครผู้นั้นได้รับไปรวมคำนวณเพื่อจัดสรรสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อให้พรรคการเมืองที่ผู้นั้นสังกัดไปแล้วให้ดำเนินการคำนวณเพื่อหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมืองใหม่ โดยมีให้นำคะแนนที่ผู้สมัครดังกล่าวได้รับไปรวมคำนวณด้วย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 มาตรา 131 วรรคสอง

กรณีมิให้มีผลกระทบกับการคำนวณสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมืองจะพึงมี

1. การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่างไม่ว่าด้วยเหตุใด ภายหลังจากหนึ่งปี นับแต่วันเลือกตั้งทั่วไป มิให้มีผลกระทบกับการคำนวณสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมืองจะพึงมี ตามมาตรา 128 ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 มาตรา 131 วรรคสาม เช่น การเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ตาย ลาออกจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือลาออกจากพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก

2. การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่างไม่ว่าด้วยเหตุใด ก่อนหนึ่งปี นับแต่วันเลือกตั้งทั่วไป นอกจากเหตุการณ์เลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม มิให้มีผลกระทบกับการคำนวณสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมืองจะพึงมีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 มาตรา 131 วรรคสี่ เช่น ตาย ลาออกจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือลาออกจากพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก

ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบระบบจัดสรรปันส่วนผสม

มีชัย ฤชุพันธุ์ (2559) ประธานกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า การลงคะแนนเลือกตั้งด้วยบัตรเลือกตั้งเพียง 1 ใบ เป็นหลักการที่ถูกต้องเพราะจะทำให้คนที่ไปลงคะแนนเลือกตั้งพิจารณาทั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและแบบบัญชีรายชื่อไปพร้อมกัน ตามเจตนารมณ์ที่ต้องการให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็งในการคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้ง และเป็นวิธีเดียวที่จะไม่ทำให้คะแนนที่ประชาชนไปลงคะแนนต้องสูญเปล่าไป ขณะเดียวกันทางคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ยืนยันว่าวิธีการแบบนี้จะช่วยทำให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็งเพราะพรรคการเมืองต้องคัดเลือกคนที่ดีที่สุดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งเป็นวิธีที่เป็นธรรมที่สุด โดยได้อธิบายประโยชน์ของระบบเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสมว่า

1. เสียงของประชาชนจะไม่สูญเปล่า ระบบการเลือกตั้งที่มุ่งเน้นการพยายามทำให้ “ทุกคะแนนที่ประชาชนลงเลือกตั้งจะไม่ถูกทิ้ง”

2. ไม่ได้คำนึงถึงประโยชน์ของพรรคการเมืองใด แต่มุ่งให้คะแนนประชาชนมีน้ำหนักในการออกเสียงเลือกตั้งให้มากที่สุด

3. เป็นการปรองดอง คือให้คะแนนเฉลี่ยกับทุกพรรคการเมือง
4. สร้างระบบเลือกตั้งที่เหมาะสมกับสังคมไทย ไม่ลอกเลียนแบบต่างประเทศทั้งหมด
5. แก้ไขปัญหาการจัดสรรงบประมาณ ที่อิงเฉพาะพื้นที่ฐานเสียงของพรรคการเมืองตน
6. พรรคการเมืองจะคัดเลือกคนดีลงสมัครรับเลือกตั้ง เพื่อหวังคะแนนไปคำนวณเป็น

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ

7. คำนึงถึงคะแนนเสียงของประชาชน ที่ถูกทิ้งไปอย่างไม่เป็นธรรม

จึงมั่นใจว่า ระบบการเลือกตั้งนี้จะทำให้ประชาชนคิดมากขึ้นเพราะการเลือกคนเท่ากับเลือกพรรค แต่ยอมรับว่ายังมีปัญหาเรื่องการคำนวณ พร้อมยืนยันว่าคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเปิดรับฟังความเห็นจากทุกฝ่าย

แต่อย่างไรก็ตาม ระบบการเลือกตั้งแบบนี้อาจจะส่งผลให้พรรคการเมืองขนาดกลางและพรรคการเมืองขนาดเล็กเกิดความเสียเปรียบเพราะไม่สามารถส่งผู้สมัครลงเลือกตั้งได้ทุกเขตจะทำให้พรรคการเมืองนั้นได้คะแนนน้อย

เลิศรัตน์ รัตนวานิช (2559) สมาชิกสภาปฏิรูปประเทศ อดีตโฆษกกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญ กล่าวถึงเรื่องระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังนี้

1. การใช้บัตรเลือกตั้งใบเดียวในระบบที่เรียกว่า ระบบ “จัดสรรปันส่วนผสม” พบว่ามีจุดอ่อน ดังนี้

1.1 ผู้ที่กากบาทเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งอาจไม่ได้สนับสนุนพรรคการเมืองของคนนี้ แต่มีความต้องการเลือกพรรคการเมืองอื่นเพื่อให้ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อเพิ่ม ซึ่งไม่สามารถกระทำได้

1.2 ทำให้พรรคการเมืองที่ส่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวนน้อยเสียเปรียบ เพราะไม่มีโอกาสได้คะแนนจากเขตเลือกตั้งที่ไม่ได้ส่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ซึ่งส่วนใหญ่พรรคการเมืองขนาดเล็กและพรรคการเมืองขนาดกลางส่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งแค่ 10-50 คนเท่านั้น แต่หากให้กากบาทบัตรสองใบจะไม่เกิดปัญหานี้

1.3 ระบบการคิดคะแนนแบบสัดส่วนผสมที่ใช้อยู่ในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก 9 ประเทศ ซึ่งใช้ในการคำนวณหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อในร่างรัฐธรรมนูญนี้ จะใช้แบบบัตรลงคะแนน 2 ใบทั้งสิ้น ดังนั้น ถ้าแบบใช้บัตรเดียวมีข้อดีจริง ๆ มากกว่าแบบใช้ 2 บัตร ตามที่อ้างไว้ เช่น ผู้ใช้สิทธิ เข้าใจง่าย บัตรเสียน้อยลงและประหยัดงบประมาณการจัดเลือกตั้งก็เชื่อว่าคงมีการนำไปใช้กันบ้างแล้วในการเลือกตั้งบางประเทศ ถึงแม้จะมีใช้อยู่ในเมืองเล็ก ๆ หนึ่งเมืองของประเทศเยอรมนีเท่านั้น

2. การคิดคะแนนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อในประเทศที่ใช้ระบบสัดส่วนผสมนี้ ส่วนใหญ่กำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำไว้ร้อยละ 3-5 ที่พรรคการเมืองจะต้องได้เสียงจากผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งจึงจะนำมารวมคำนวณหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ทั้งนี้เพื่อมิให้มีพรรคการเมืองเล็ก ๆ ที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพียงไม่กี่คน มากเกินไป โดยถ้าไม่กำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำเลยก็อาจมีพรรคที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพียง 1 คนหลายพรรคได้ ซึ่งไม่เป็นการส่งเสริมความเข้มแข็งของพรรคการเมือง

บทสรุปและความคิดเห็นของผู้ศึกษา

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน 350 คน ให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ โดยให้แต่ละเขตเลือกตั้งมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เขตละหนึ่งคนและผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งได้คนละหนึ่งคะแนน และจะลงคะแนนเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใดหรือจะลงคะแนนไม่เลือกผู้ใดเลยก็ได้ ซึ่งผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับคะแนนสูงสุดและมีคะแนนสูงกว่าคะแนนเสียงที่ไม่เลือกผู้ใดเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง

พรรคการเมืองใดส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งแล้ว ให้มีสิทธิส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อได้ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะไม่มีสิทธิเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อแต่นำคะแนนจากการที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ลงคะแนนเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเพื่อนำมาคำนวณหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมืองและเป็นคะแนนรวมทั้งประเทศที่พรรคการเมืองทุกพรรคที่ส่งผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อได้รับจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเพื่อหาจำนวนคะแนนโดยเฉลี่ยต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อหนึ่งคน

ส่วนการคำนวณหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมือง มีทั้งกรณีที่มีการประกาศผลการเลือกตั้งครบทุกเขตเลือกตั้งแล้วและกรณีที่มีการประกาศผลการเลือกตั้งยังไม่ครบทุกเขตเลือกตั้ง โดยคะแนนที่นำมาคำนวณหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อแต่ละพรรคการเมือง ได้แก่ คะแนนที่พรรคการเมืองส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ และคะแนนที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใดตายภายหลังวันปิดรับสมัครรับเลือกตั้งแต่ก่อนเวลาปิดการลงคะแนนในวันเลือกตั้ง

สำหรับคะแนนที่มีให้นำมาคำนวณหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อแต่ละพรรคการเมือง ได้แก่

1) ก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง หากเห็นว่าผู้สมัครผู้ใดไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเนื่องจากขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งแล้วจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ หรือเขตเลือกตั้งที่ไม่มีผู้สมัครรายใดได้รับคะแนนเสียงมากกว่าคะแนนเสียงที่ไม่เลือกผู้ใดเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งนั้น

2) ภายหลังจากประกาศผลการเลือกตั้งและภายในหนึ่งปีหลังจากวันเลือกตั้งอันเป็นการเลือกตั้งทั่วไป เช่น ผู้ใดได้รับเลือกตั้ง เมื่อตรวจสอบพบว่าเป็นผู้ไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเนื่องจากขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หรือการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม หรือกรณีที่ผู้สมัครคนใดกระทำการอันถือว่าการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม และจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่

ทั้งนี้ ถ้ามีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่างไม่ว่าด้วยเหตุใดภายหลังพ้นเวลาหนึ่งปีนับแต่วันเลือกตั้งทั่วไป หรือการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่างไม่ว่าด้วยเหตุใดก่อนพ้นเวลาหนึ่งปีนับแต่วันเลือกตั้งทั่วไป นอกจากเหตุการณ์เลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม มิให้มีผลกระทบกับการคำนวณหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่แต่ละพรรคการเมืองจะพึงมี

อย่างไรก็ตาม การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและคะแนนที่นำมาคำนวณหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อแต่ละพรรคการเมืองจะต้องเป็นคะแนนที่ได้มาจากการเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรมอันเป็นไปตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและประเพณีการปกครองที่เหมาะสมกับสถานการณ์และลักษณะสังคมไทย หลักความสุจริต หลักสิทธิมนุษยชน และหลักธรรมาภิบาล อันจะทำให้สามารถขับเคลื่อนประเทศให้พัฒนาไปข้างหน้าได้อย่างเป็นขั้นตอนจนเกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ทั้งในทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขดังคำปรารภของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

จัดทำโดย

นายแดนชัย ไชวิเศษ

กลุ่มงานบริการวิชาการ 1 สำนักวิชาการ

โทร 0 2244 2060 โทรสาร 0 2244 2058

Email : sapagroup1@gmail.com

บรรณานุกรม

- “ประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งของแต่ละจังหวัดจะพึงมีและจำนวนเขตเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งของแต่ละจังหวัด” (19 กันยายน 2561).
ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 135 ตอนที่ 73 ก, น. 20-23.
- “พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561” (12 กันยายน 2561).
ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 135 ตอนที่ 68 ก, น. 40-96.
- มีชัย ฤชุพันธุ์. (2558). “มีชัย” ชู 7 ข้อดีระบบเลือกตั้งใหม่พร้อมแก้หากมีจุดอ่อน. (3 พฤศจิกายน 2558).
กรุงเทพธุรกิจ. สืบค้น 3 กุมภาพันธ์ 2559 จากฐานข้อมูล NewsCenter
- “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560” (6 เมษายน 2560). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก, น. 1-90.
- “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) พุทธศักราช 2554” (4 มีนาคม 2554).
ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 128 ตอนที่ 13 ก, น. 1-6.
- เลิศรัตน์ รัตนวานิช. (2559). คำนับตรเลือกตั้งใบเดียวไม่สนองผู้ใช้สิทธิ-จับทบทวน 6 ข้อ. **ผู้จัดการรายวัน**.
สืบค้น 5 กุมภาพันธ์ 2559 จากฐานข้อมูล NewsCenter